

20 Μαρτίου 2017

Το ενδιαφέρον του Χρυσοστόμου για τους νέους (Μητροπολίτης Εδέσσης, Πέλλης και Αλμωπίας Ιωήλ Φραγκάκος)

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες

1.

Εισαγωγικά

Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος στα πολυπληθή έργα του πολλές φορές κάνει λόγο για τους νέους. Έχει πάρα πολλούς χαρακτηρισμούς που αφορούν τη νεότητα και αναφέρεται συχνά στις διάφορες εκδηλώσεις των νέων. Ας αναφέρουμε γενικές επισημάνσεις του ιερού Χρυσοστόμου για την ηλικία της νεότητας.

Λέγει π. χ. πως ο πνευματικός αγώνας είναι πάντοτε ίδιος σε όλες τις ηλικίες. Δεν

υπάρχει ηλικία που να μην έχει αγώνα και ιδρώτες και πόνους. Η ένταση του αγώνος όμως είναι διαφορετική σε κάθε ηλικία. Μπορεί κάποιος να δει νέους να αγωνίζονται με συνέπεια και γέροντες να ζούν μέσα στα πάθη τους «Μη τοίνυν μηδείς προβαλλέσθω μήτε νεότητα μήτε γήρας εις απολογίαν ραθυμίας· επεί και νυν πολλοί παρ' ημίν νέοι το πνευματικόν τούτο πληρούσι θέατρον, οι δε γεγηρακότες εν ιπποδρομίαις ασχημονούσι· έτεροι δ' αυ πάλιν γέροντες μετά της πολιάς και τη ακροάσει κοσμούνται, νέοι δε την νεότητα διά της θεωρίας της εκείσε αλογωτέραν κατασκευάζουσιν...»(PG 63, 518). Αναφέρει μάλιστα τους τρεις παίδες που κατεπάτησαν την κάμινον, όταν «νέοι σφόδρα και μειράκια ήσαν κομιδή » (οπ.π.).

Σε άλλη ομιλία του θα μιλήσει αυστηρά στους νέους που προβάλλουν την ηλικία τους για να πέσουν στην αμαρτία. Εάν δεν υπάρχει κανείς στην νεαρή ηλικία που να αγωνίζεται, τότε ίσως είχαν κάποια δικαιολογία· όμως « ει δε εισί, πόθεν έξετε ειπείν (εσείς δηλαδή οι νέοι) ότι ουκ ηδυνήθημεν κατασχείν την φλόγαν της επιθυμίας » (PG 62, 427). Μπορεί κάποιος να είναι νέος και να έχει φρόνηση πολιού ανθρώπου και να σκέπτεται συνετά και σοφά όπως ο Δαβίδ· « ούτος τοίνυν ο Δαβίδ, νέος ων και μειράκιον κομιδή, και πατρός ασήμου και τη γη προσέχων και τοις ποιμνίοις,... ουδέν κοινόν έχων μετά των βιωτικών πραγμάτων, αλλ' εκ πρώτης ηλικίας τη συντροφώ της αρετής ησυχία συζών... την βασιλείαν των ουρανών εμελέτησεν. Ούτος τοίνυν νέος ην, κομιδή μειράκιον, νέος μεν τη ηλικία, πεπολιωμένος δε τη διανοία » (PG 55, 567). Δεν είναι η διαφορά της ηλικίας που δημιουργεί την αρετή στον άνθρωπο. Η επισήμανση του Χρυσοστόμου βρίσκεται « εν τη διαφορά της γνώμης· καν ης ράθυμος, ουδέν σε ωφελήσει το γήρας » (ο. οπ).

Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος πολλές φορές αφού κάνει τις σπουδαίες αυτές παρατηρήσεις, δεν παραλείπει να περιγράψει και τους κινδύνους που διατρέχει η ηλικία της νεότητος, που είναι μάλιστα και πάρα πολλοί και υπέρ το δέον επικίνδυνοι.

2.

Οι κίνδυνοι της νεότητας

Κατ' αρχήν πρέπει να πούμε πως τονίζει κατά κόρον σε πολλές ομιλίες του πως η νεότης είναι χαλεπή και δυσκολοκυβέρνητη· «χαλεπόν η νεότης, ότι ευρίπιστον, ευεξαπάτητον, ευόλισθον και σφοδροτέρου δείται του χαλινού· πυρά γαρ τις εστι των έξωθεν επιλαμβανομένη απάντων, ραδίως εκκαιομένη » (PG 49, 21). Θα κάνει ο άγιος πολλές σωστές διαπιστώσεις για την επικίνδυνη ηλικία της νεότητας. Επειδή λείπει η πείρα που μας κάνει να αποφεύγουμε τους κινδύνους και επειδή είναι ακμαίες οι δυνάμεις του σώματος και επειδή οι εσωτερικές ροπές του νέου είναι ισχυρότατες, πέφτει σε πολλά σφάλματα και μάλιστα καταμολύνει την ψυχή

με αμαρτήματα. Η ευφάνταστη ψυχή του νέου τον κάνει να κυνηγάει φαντάσματα που τα περνάει για πραγματικότητες. Δίνει αξία σε καταστάσεις που είναι παροδικές και εφήμερες.

Ας αφήσουμε όμως να τα περιγράψει ο ίδιος σε μια θαυμαστή αποστροφή της ομιλίας του: «που το κάλλος της νεότητος το πολυφάνταστον· νεότης η αναίσθητος, η μακράς ελπίδας ζωής έχουσα· νεότης, η στασιώδης καρδιά, η πολυμέριμος ηδονή· νεότης, η πολλά και πολλάκις συμπίπτουσα, η κακώς την σάρκα κολακεύουσα· νεότης, η προς προς απάτην κολακευομένη, η πηλός, η ταλαίπωρος, ο χόρτος ο ευμάραντος, ο στάχυς ο ετοιμόφθορος· νεότης, το ενύπνιον το ευληθάργητον, η σκιά η ανυπόστατος· νεότης,... η άπονος καρδιά, ο ανατεταμένος οφθαλμός, ο λύχνος ο ετοιμόσβεστος· νεότης, ο βρασμός των αιμάτων και συνήθεια των σπιλωμάτων· νεότης, ο δυσήνιος ίππος και προς πάσαν εξολόθρευσιν επιτήδειος » (PG 60, 725).

Πολύ χαρακτηριστική και γενική είναι η γνώμη του ιερού πατρός για τη νεότητα. Οι έφηβοι μοιάζουν με τους ονοκενταύρους « και γαρ αγρίας έχοντες επιθυμίας, ούτω πηδῶσιν, ούτω λακτίζουσιν, αχαλίνωτοι περιιόντες και τη σπουδή προς ουδέν των δεόντων χρώμενοι » (PG 58, 582). Οι νεανικές ορμές πολλές φορές είναι ακατάσχετες.

3.

Οι επιθυμίες των νέων

Ας αναφέρουμε επιγραμματικά ορισμένες γνώμες του ιερού πατρός που έχουν σχέση με τις επιθυμίες των νέων και τις επιδιώξεις τους.

Οι νέοι κατά κανόνα θέλουν να ζούν μέσα στην τρυφή και στην καλοπέραση. Θέλουν να είναι ντυμένοι με τα καλύτερα ρούχα και να πραγματοποιούν κάθε επιθυμία βλαβερή και αισχρή. Έτσι ενδίδουν σε πολλές συνειδησιακές παραχωρήσεις και μηχανεύονται τα πάντα για να αποκτήσουν το επιθυμητό. « Εντεύθεν πολλοί των νέων και την ώραν απέδοντο, και παράσιτοι τοις ευπόροις εγένοντο, και ετέρας δουλοπρεπείς υπέμειναν διακονίας, αντί τούτων ωνούμενοι, το τας τοιαύτας επιθυμίας πληρούν (PG 58, 503).

Οι νέοι κατά κανόνα ρέπουν στα σαρκικά αμαρτήματα. Ο άγιος προτρέπει τους γονείς να περιφρουρούν τα παιδιά τους από σαρκικούς κινδύνους και μάλιστα εισηγείται να νυμφεύονται ενωρίς οι νέοι, για να αποφεύγουν την πορνεία. Οφείλουν από την παιδική ηλικία να βάλουν καλά θεμέλια στα παιδιά τους. « Αν τοίνυν άνωθεν και εκ πρώτης ηλικίας όρους αυτή πήξωμεν καλώς, ου δεηθόμεθα πολλών μετά ταύτα πόνων, αλλ' η συνήθεια νόμος αυτοίς έσται λοιπόν. Μηδέν

εώμεν αυτούς των ηδέων και βλαβερών ποιείν, μηδέ ως παισί χαριζώμεθα· εν σωφροσύνη μάλιστα διατηρώμεν αυτούς· τούτο γαρ πάντων πλέον την νεότητα λυμαίνεται. Προς τούτο πολλών δέεται των αγώνων, πολλής της προσοχής. Ταχέως αυτοίς γυναίκας άγωμεν, ώστε καθαρά αυτών και ανέπαφα τα σώματα δέχεσθαι την νύμφην· ούτοι οι έρωτες θερμότεροι. Ο προ του γάμου σωφρονών, πόλλω μάλλον μετά τον γάμον· ο δε μαθών πορνεύειν προ του γάμου, και μετά τον γάμον ποιήσει» (PG 62, 546).

Βλέπουμε πως η συνήθεια γίνεται δεύτερη φύση, όταν μάλιστα αποκτηθεί κατά τη νεαρή ηλικία. Τα παιδιά είναι μεγάλη παρακαταθήκη. Οφείλουμε να τα φροντίζουμε για να μην τα κλέψει ο πονηρός και τα οδηγήσει σε αμαρτωλές καταστάσεις· « μη ο πονηρός ημάς αυτούς αφέληται » (οπ.π.).

Στο θέμα των σαρκικών πειρασμών των νέων μεγάλη ευθύνη αποδίδει ο άγιος στα πονηρά θεάματα. Τα θέατρα της εποχής εκείνης ήταν θέατρα πορνικά που κατέστρεφαν την ψυχή των νέων. Ας δούμε τι λέγει πάνω σε αυτό το σημείο: « Ει βούλεσθε την αιτίαν εγώ λέγω. Ου γαρ η νεότης αιτία· επεί έμελλον πάντες οι νέοι ακόλαστοι είναι· αλλ' ημείς εαυτούς ωθούμεν εις την πυράν. Όταν γαρ ανέλθης εις θέατρον και καθίσης γυμνοίς μέλεσι γυναικών τους οφθαλμούς εστιών, προς μεν καιρόν ήσθης, ύστερον δε πολύν εκείθεν έθρεψας τον πυρετόν » (οπ.π. 428). Οι άτοποι έρωτες, όπως λέγει, καταστρέφουν την ψυχή του νέου.

Ο ιερός Χρυσόστομος γνωρίζει άριστα πως τα χρήματα διαφθείρουν την ψυχή των νέων και την οδηγούν σε διάφορα αμαρτήματα. Ξέρει πως ο πλούτος συμβαδίζει με την πορνεία και την ανηθικότητα ή διευκολύνει άλλες αμαρτωλές καταστάσεις: « όταν δε και χρημάτων περιουσίαν προσλάβη (εννοείται η νεότης) καθάπερ πυράν την ύλην των χρημάτων δεξαμένη, τοσαύτην ανάπτει την κάμινον, ως ολόκληρον εμπρήσαι του νέου την ψυχήν. Πότε γαρ ο τοιούτος δυνήσεται σωφροσύνης επιμελήσασθαι και ακολασίαν φυγείν, και τους υπέρ της αρετής πόνους αναδέξασθαι ή τι έτερον πνευματικόν;» (PG 54, 515). Κανένα πνευματικό έργο δεν μπορεί να φέρει εις πέρας ένας νέος που δέθηκε με την επιθυμία της επιδιώξεως των χρημάτων.

Ενδιαφέρουσα είναι η σύγκριση που κάνει ο άγιος μεταξύ των γερόντων έναντι των νέων και το αντίθετο. Υπάρχουν γέροντες που έχουνε νεανικό φρόνημα και « ώσπερ εν γήρα νέοι εισίν, ούτω και τουναντίον » (PG 63, 66). Εκείνο που κάνει τον νέο να είναι αξιοπρεπής και τον γέροντα ομοίως είναι η συμπεριφορά και η προαίρεσή τους. Δεν ανέχεται ο άγιος να σύρεται ο νέος στην αμαρτία λόγω της ηλικίας του.

Εκεί που βλέπει πολλά ελαφρυντικά είναι όταν ένα νέο τον βάλει κάποιος να

διοικήσει. Επειδή δεν έχει πείρα μπορεί να πέσει έξω: «Νέος γαρ εκεί δύναται συγγνώμην ἔχειν μόνον, όταν εἰς διοίκησιν πραγμάτων καλήται, όταν ἄπειρος ἢ, όταν χρόνου δέεται καὶ πείρας, όταν δὲ δέη σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν ἐπιδείξασθαι, οὐκέτι, οὐδέ όταν δέη χρημάτων κρατεῖν » (οπ.π.). Ἄλλο πράγμα ἡ διοίκηση τῶν πραγμάτων καὶ ἄλλο πράγμα ἡ ἀντιμετώπιση τῶν ἀμαρτημάτων καὶ τῶν παθῶν. Στὸ πρῶτο ὁ Χρυσόστομος βρίσκει πολλὰ ελαφρυντικά, ἐνῶ στὸ δεύτερο μάλλον εἶναι αὐστηρὸς. Προχωρεῖ ὁ ἅγιος καὶ τονίζει πὼς ἕνας γέροντας λόγω τῶν ἐξασθενημένων δυνάμεων τοῦ δεν μπορεῖ νὰ συγκρατήσῃ τὸν εαυτό τοῦ καὶ μπορεῖ νὰ παραφερθεῖ. Ἀντίθετα « οὗτος δυνάμενος, εἴαν θέλῃ, ἀρκεῖν εαυτῷ, ποίας ἀν τύχοι συγγνώμης, μὴ βουλόμενος, όταν ἀρπάξῃ μάλλον τοῦ γέροντος, όταν μνησικακή, όταν ἐξουθενή, όταν μὴ προίστηται μάλλον τοῦ γέροντος, όταν πολλὰ φθέγγηται ἀκαίρως, όταν υβρίζει, όταν λοιδορῆται, όταν μεθύῃ ;» (οπ.π.).

Μάλιστα γιὰ νὰ κάνει πιο πειστικὸ τὸν λόγο τοῦ, ἀναφέρει πὼς μέσα στὴν Ἐκκλησία ποὺ μιλοῦσε, ἐβλεπε πολλοὺς νέους νὰ παρακολουθοῦν, ἐν ἀντιθέσει με πολλοὺς γέροντες ποὺ πήγαν νὰ παρακολουθήσουν ἵπποδρομίες: « ἐπεὶ καὶ νυν πολλοὶ παρ' ἡμῖν νέοι, τὸ πνευματικόν τούτο πληροῦσιν θέατρον, οἱ δὲ γεγηρακότες ἐν ἵπποδρομίαις ἀσχημονοῦσι· ἕτεροι δ' αὖ πάλιν γέροντες μετὰ τῆς πολιᾶς καὶ τῇ ἀκροάσει κοσμοῦνται, νέοι δὲ τὴν νεότητά διὰ τῆς θεωρίας τῆς ἐκείσε ἀλογωτέραν κατασκευάζουσιν.

Εἰ γὰρ καὶ πολλοὶ οἱ παρόντες ἡμῖν, ἀλλ' οὐκ ἔχω κόρον· οὐ γὰρ πολλοὺς ἡβουλόμην παρεῖναι μόνον, ἀλλὰ πάντας καὶ μηδένα τῆς ἐκκλησίας ἀπολιμπάνεσθαι· ὥστε, ἕως ἀν φάνηται καν εἰς ἀποβουκολούμενος, διαρρήγνυμαι καὶ διακόπτομαι ταῖς ὁδύναϊς » (οπ. π.). Ἦθελε ὁ ἅγιος ὅλοι νὰ εἶναι στὴν ἐκκλησία. Εἴαν κάποιος νέος ἀπεκόπτετο ἀπὸ τὴ συνάξιν τῆς ἐκκλησίας, στεναχωριόταν καὶ τὸν καταλάμβαναν ὁδύνες.

Οἱ θεραπείες τῶν παθῶν τῶν νέων εἶναι ολόκληρη ἐπιστήμη. Ὁ ἅγιος λέγει πὼς ἡ τέχνη τῆς διαπαιδαγωγήσεως καὶ διαπλάσεως τῶν νέων εἶναι μεγάλη. Ἀς δούμε πὼς τεκμηριώνει τὴν ἀποψή τοῦ αὐτή. «Υπάρχουν ἀκόμη (στὶς Παροιμίες Σολομώντος) αἰνίγματα καὶ λόγια ἀσαφῆ, τὰ ὁποῖα ἐνῶ ἐκ πρώτης ὀψεως εἶναι τόσο καθαρὰ, στεναχωροῦν ἐκείνον ποὺ τὰ διαβάζει, γιὰτὶ δεν φανερώνουν ἀμέσως τίποτε, οὔτε δίνουν καὶ κάποια ὑπόνοια. Ὅταν ὁμως ἐξετασθoῦν με προσοχή, τότε δείχνουν τὸ βαθύ νόημά τοὺς. Ὅπως λέγει «Τρία πράγματα μοὺ εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐννοήσω. Τὸ δὲ τέταρτο ἀκόμη περισσότερο μοὺ μένει ἀκατάληπτο. Τὰ ἴχνη τοῦ αἰτοῦ ποὺ πετά, τὰ ἴχνη τοῦ πλοίου ποὺ ταξιδεύει στὴν θάλασσα καὶ τὶς σκέψεις, τὶς ἐνέργειες καὶ τὶς παρεκτροπές τοῦ νέου ἀνθρώπου (PG 56, 373).

Η διαπαιδαγώγηση των νέων

Μεγάλη βαρύτητα δίνει ο άγιος στην διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Επισημαίνει πως μετά την ηλικία του μειρακίου ο νέος εισέρχεται στην εφηβεία. Είναι τρικυμισμένη η ηλικία αυτή και οι άνεμοι που πνέουν είναι βίαιοι. Όπως στο Αιγαίο πέλαγος πνέουν σφοδροί άνεμοι, έτσι και ο άνεμος των επιθυμιών ταλαιπωρεί την νεότητα. Στην ηλικία αυτή δεν βλέπει διόρθωση ο άγιος: « και αυτή μάλιστα η ηλικία διορθώσεως έρημος· ου διά το ενοχλήσθαι μόνον σφοδρότερον, αλλά και διά το τα αμαρτήματα μη ελέγχεσθαι » (PG 58, 737). Αυτό φέρνει τους παιδαγωγούς και τους δασκάλους σε αμηχανία.

Οι νέοι λόγω της ηλικίας τους μοιάζουν με ακαλλιέργητη γη, η οποία βλαστάνει από παντού πολλά αγκάθια: « πολλές πολλαχόθεν εκφέρουσα τας ακάνθας » (PG 58, 504). Τους νέους παιδαγωγούμε με σύστημα. Η αγωγή να είναι ανάλογη με την ηλικία. « Στην περίπτωση των παιδιών, για εκείνα μεν που είναι πολύ μικρά ακόμη, οι γονείς παρέχουν βέβαια πράγματα, όπως παπούτσια, φορέματα, χρυσαφικά και βραχιόλια, όταν όμως μεγαλώσουν, αφού τους αφαιρέσουν αυτά, δίνουν άλλα μεγαλύτερα, δηλαδή φροντίζουν για την επιτυχία τους στο δικηγορικό βήμα, για την κατάληψη λαμπρής θέσης στην πολιτεία, για τη δημιουργία φιλικών δεσμών με τα βασιλικά ανάκτορα, τους προσφέρουν υψηλές θέσεις και αξιώματα, απομακρύνοντας έτσι αυτά από κάθε παιδική φιλοδοξία» (PG 55, 55).

Στις γενικές του παρατηρήσεις για τους νέους ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος θα πεί πως πρέπει να παρασκευάσουμε τους νέους « ώστε δύνασθαι προς τους πάντας αντέχειν και μη ξενίζεσθαι τοις επιούσιν· εκτρέφωμεν αυτούς εν παιδεία και νουθεσία Κυρίου και πολὺς ἡμῖν ὁ μισθὸς ἀποκείσεται » (Προς Εφεσίους, 21η Ομιλία, εκδ. ΕΠΕ, τ. 21, 265-266). Να μάθουμε τους νέους να μην είναι μαλθακοί αλλά και να σκληραγωγούνται. Να τους διαπαιδαγωγήσουμε να περιμένουν και τα λυπηρά στη ζωή τους. Εάν οι αγαλματοποιοί που φτιάχνουν τους αδριάντες των βασιλέων, απολαμβάνουν μεγάλης τιμής « ημεῖς την βασιλικήν εἰκόνα καλλωπίζοντες (εικὼν γὰρ τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος)» (οπ.π.). Μάλιστα τονίζει πως θα απολαύσουμε μύρια αγαθά. Είναι δυνατό να κάνεις τα πάντα, λέγει ο άγιος στον πατέρα, να στέλνεις το παιδί σου σε τέχνες και σε διδασκαλείο και να προβαίνεις σε πολλές άλλες ενέργειες, « εν δε παιδεία και νουθεσία Κυρίου μη εκτρέφειν τα παιδία;» (οπ.π. 21, 252).

Πολύ αυστηρός είναι ο ιερός Χρυσόστομος για εκείνους που παραμελούν την αγωγή των παιδιών τους. Μάλιστα λέγει πως είναι χαρακτηριστικό εσχάτης ανοίας να επιμελούμεθα τα κτήματά μας και να παραμελούμε τα παιδιά μας. « Ότι των οικείων αμελούμεν, και των κτημάτων αυτών επιμελούμεθα, της δε ψυχῆς καταφρονούμεν, εσχάτης ανοίας πράγμα υπομένομεν »(PG 51, 237). Κατ’

επανάληψη θα τονίσει πως η διαπαιδαγώγηση των παιδιών αρχίζει από την απαλή ηλικία, για να επιτύχει. « Ότε ευήνιος ην, και κομιδή νέος, χαλινούν μετ ' ακριβείας, εθίζειν προς τα δέοντα, ρυθμίζειν, κολάζειν αυτού τα νοσήματα της ψυχής » (οπ.π.).

Φέρνει κι άλλο επιχείρημα. Λέγει πως ο Θεός, για να προφυλάξει τους γονείς από την θρασύτητα των παιδιών τους, έχει νομοθετήσει το θάνατο για κείνους που κακολογούν τον πατέρα και την μητέρα τους. Πολλές φορές οι νέοι στρέφονται εναντίον του Θεού και οι γονείς δε διαμαρτύρονται. Όποιος είναι αγνώμων απέναντι στο Θεό, θα είναι και απέναντι στους γονείς· « Ο γαρ περί τον Θεόν αγνώμων γενόμενος και αναίσθητος, πολλώ μάλλον εις τον γεγεννηκότα και εις την εαυτού ψυχήν εμπαροινήσαι δυνήσεται » (οπ.π. στηλ., 238). Βέβαια, συμβαίνει και το αντίθετο· « ούτως οι τον πεποιηκώτα θεραπεύοντες εν πολλή και τους γεγεννηκότας έχουσι τη τιμή » (οπ.π.).

Θα καταλήξει ο άγιος Χρυσόστομος πως όποιος παραμελεί τα παιδιά του « διά ταύτην την αμαρτίαν την εσχάτην υποστήσεται δίκην » (οπ.π.). Αναφέρει την ιστορία του Ηλεί, για τονίσει πως η αδιάκριτη επιείκεια που έδειξε στα παιδιά του, του έφερε το θάνατο. Επίσης αναφέρει και το παράδειγμα του Αβραάμ που πάνω από την επιμέλεια των κτημάτων έβαζε την σπουδή για την ανατροφή των εκγόνων του· « Μίμησαι τον Αβραάμ· και γαρ και εκείνος ουχ υπέρ χρημάτων και κτημάτων εσπούδαζεν, αλλ' υπέρ θείων νόμων, όπως αυτών την φυλακήν τοις εκγόνοις μετά ακριβείας παρακαταθείτο » (οπ.π. στηλ. 329).

Ακόμη τονίζει πως η έλλειψη αυστηρότητας απέναντι στα παιδιά και στους νέους μπορεί να τους προκαλέσει δεινά και να δεχθούν την τιμωρία των νόμων της πολιτείας και να «κολάζονται πάντων ορώντων », αφού βέβαια θα δεχθούν οι γονείς την κριτική των πάντων και θα τους δακτυλοδείχνουν ως υπευθύνους για το κατάντημα των παιδιών τους (οπ. π. στηλ. 329). Για τον Χρυσόστομο τα παιδιά είναι χρυσά αγάλματα που στολίζουν το σπίτι· « Νόμισον αγάλματα χρυσά έχειν επί της οικίας τους παίδας » (οπ.π.).

Σε μια άλλη ομιλία του για τους γονείς και για τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να διαπαιδαγωγούν τα παιδιά τους λέγει· «Θρέψε αθλητή για το Χριστό. Δεν λέγω να του στερήσεις το γάμο και να τον στείλεις στις ερημιές και να τον παρασκευάσεις να προτιμήσει το βίο των μοναχών· « ου τούτο λέγω». Επιθυμώ αλήθεια, κι αυτό θα το ευχόμουν σε όλους, αλλά επειδή μου φαίνεται φορτίο, δεν αναγκάζω κανένα. « Θρέψον αθλητήν τω Χριστώ και εν κόσμω όντα δίδαξον ευλαβή εκ πρώτης ηλικίας » (ΕΠΕ, 30, 640). Πολλοί ακούγοντας τα λόγια αυτά του Χρυσόστομου έλεγαν· «μήπως πρόκειται να κάνουμε το παιδί μου μοναχό;» «Τι δέδοικας δέος πολλού κέρδους ανάμεστον ;» Γιατί φοβάσαι φόβο που είναι

γεμάτος από κέρδος; « Χριστιανόν αυτόν ποιήσον. Μάλιστα γαρ τοις κοσμικοῖς αναγκαῖον τα εντεύθεν ειδέναι διδάγματα, μάλιστα τοις παισὶ » (ΕΠΕ, 21, 250).

Πάρα πολύ σπουδαίες παρατηρήσεις κάνει ο άγιος και για την ειδική παιδεία των νέων. Μάλιστα συνιστά πράγματα ανάλογα με την ηλικία τους. Τα παιδιά στην πολύ μικρή ηλικία δεν είναι καλό να μαθαίνουν «γραῶδεις και ληρώδεις μύθους» (ΕΠΕ 30, 654). Μάλιστα κατακρίνει τους άθεσμούς έρωτες που περιγράφονται στους αρχαίους μύθους. Απευθύνεται στον πατέρα και του λέγει να αφηγείται διηγήματα. « Καταγλύκανε τα διηγήματα ώστε τινά είναι τω παιδί και τερπνότητα και μη αποκάμνειν αὐτῷ τὴν ψυχὴν »(οπ. π. 656) δηλ. να παρουσιάζει διηγήματα από την Αγία Γραφή με χάρη, ώστε και να χαίρεται το παιδί και να μην κουράζεται. π. χ. να διηγούνται οι γονεῖς τὴν ιστορία του Κάιν και του Άβελ. Να αφηγηθούν το περιστατικό άλλοτε ο πατέρας και άλλοτε η μητέρα. Όταν μάλιστα το καταλάβει το παιδί, να του λένε και το κέρδος· « οράς ὅσον κακόν η γαστριμαργία; οράς ὅσον κακόν ἐστὶν φθονεῖν τὸν ἀδελφόν »(οπ. π. σελ. 660). Επίσης δεν πρέπει ο πατέρας να αρκείται σ' αυτό, « ἀλλὰ και ἐν ἐκκλησίᾳ χειραγωγῶν ἄγε· και σπούδασον αὐτόν ἅγειν, ὅταν μάλιστα αὕτῃ ἡ διήγησις ἀναγινώσκεται » (οπ. π. σελ. 662). Προφανώς ο άγιος προτείνει αυτό, επειδή ξέρει πως οι ιστορίες της Γραφῆς είναι αληθινές και πρέπει οπωσδήποτε το παιδί να τις παραδεχθεί και να τις αξιολογήσει σωστά για τὴν πνευματικὴ του πρόοδο.

Ο άγιος Χρυσόστομος είναι αντίθετος να δίνονται στα παιδιά ονόματα του πατέρα ή της μητέρας ή του πάππου και του επιπάππου, « ἀλλ' εἰς τὰ τῶν δικαίων, και τῶν μαρτύρων, τῶν ἀποστόλων, τῶν ἐπισκόπων. Ἐστω αὐτοῖς και τούτο ζήλος· ο μὲν Πέτρος καλείσθω, ο δε Ιωάννης, ο δε ἐτέραν τινά προσηγορίαν ἐνός τῶν ἁγίων...(οπ. π. σελ. 668).

Ο μέγας Διδάσκαλος της Εκκλησίας δικαιολογεί τὴν προτροπή του για τις διηγήσεις από τις Γραφές με τα ακόλουθα επιχειρήματα. Αν εντυπωθούν τα καλά διδάγματα στην απαλή ηλικία, κανείς δεν θα μπορέσει να τα βγάλει, « ὅταν σκληρὰ γένηται ὡς τύπος ὡσπερ και ο κηρός» (ΕΠΕ 30, 640). Το παιδί στην μικρή ηλικία έχει μέσα του το φόβο και μπροστά στους γονεῖς του είναι συνεσταλμένο. Αυτό οφείλει ο πατέρας να το καλλιεργήσει, για να βάλει στην ψυχή του τα καλά διδάγματα. « Συ δε πρῶτος ἀπολαύεις τῶν ἀγαθῶν, ἐάν υἱόν ἔχῃς καλόν» (οπ.π.).

Άλλη τακτικὴ ἀκολουθούμε, ὅταν φθάσουν στην ήβη. Γράφει σχετικά: « Ἡμεῖς τοὺς παῖδας τοὺς ἡμετέρους ὅταν ἠβήσωσι, πολλῶ μείζονα ἀπαιτούμεν τὰ κατορθώματα, και α ποιοῦντας πρότερον ἐπηνούμεν κατὰ τὴν πρώτην ηλικίαν, τὰῦτα γενομένους ἄνδρας και κατορθοῦντας οὐκέτι ὁμοίως θαυμάζομεν, ἀλλ' ἕτερα πολλῶ μείζονα ἐκείνῳ κελεύομεν ἐπιδείκνυσθαι ». (ΡG 48, 594), δηλ. ὅταν τα παιδιά μας γίνουν έφηβοι, εμεῖς του ζητάμε πολύ μεγαλύτερα κατορθώματα.

Και αυτά που έκαναν κατά την παιδική ηλικία και για τα οποία τα επαινούσαμε, αυτά τα ίδια όταν τα κατορθώνουν τώρα που έγιναν άνδρες, δεν τα θαυμάζουμε καθόλου το ίδιο, αλλά τους δίνουμε εντολή να παρουσιάσουν άλλα πολύ ανώτερα από εκείνα.

Σωστό είναι, λέγει ο Χρυσόστομος, όταν αυξηθεί η ηλικία του να λέμε στο παιδί και « φοβερώτερα διηγήματα» (ΕΠΕ 30, 670). Στα δεκαπέντε περίπου χρόνια του νέου να του λέμε « τα περί γεένης » (οπ.π.). Στα δεκαοχτώ του να του μιλήσουμε για τον κατακλυσμό, για τα Σόδομα και την καταστροφή τους, τα γεγονότα της Αιγύπτου, «πάντα όσα κολάσεως γέμει, μετά πολλής της πλατύτητος » (οπ.π.). Θέλει ο άγιος με λεπτομέρειες να αναπτύσσουμε στο παιδί και στο νέο θέματα της Αγίας Γραφής. Όταν μεγαλώσει πιο πολύ να του μιλήσουμε για τη Καινή Διαθήκη. Οφείλουμε να περιφράττουμε « αυτού την ακοήν τοις διηγήμασι και μυρίοις ετέροις και οίκοθεν παρεχόμενοι τα υποδείγματα » (οπ. π.).

Την ψαλμωδία και την εκκλησιαστική μελωδία ο άγιος Χρυσόστομος την προτείνει και για τους νέους. « Μανθανέτω τοίνυν (ο νέος) τω Θεώ ψάλλειν, ίνα μη σχολάζη αισχραίς ωδαίς και διηγήμασιν ακαίροις » (οπ.π., σελ. 652). Κάνει και την πικρή διαπίστωση για την εποχή του πως οι νέοι ξέρουν όλα τα κοσμικά και τους χορούς, ενώ αγνοούν τα ψάλλματα και τις ωδές. « Νυν δε σατανικάς μεν ωδάς και ορχήσεις ερούσιν οι παίδες οι υμέτεροι, καθάπερ οι μάγειροι και οι οψώναι και οι χορευταί· ψαλμόν δε ουδείς οίδεν, αλλά και αισχύνη το πράγμα δοκεί είναι και χλευασία και γέλως » (ΕΠΕ, 22, 266).

Ο σοφός Παιδαγωγός της Εκκλησίας άγιος Χρυσόστομος προτείνει κι άλλη παιδεία για τους νέους. « Έπειτα ετέρας επινοώμεν αυτώ τέρψεις αβλαβείς. Προς άνδρας αγίους απάγωμεν, άνεσιν παρέχωμεν...» (ΕΠΕ 30, 690). Πολύ σπουδαία η προτροπή του αγίου για τα παιδιά. Να τα πάμε να γνωρίσουν αγίους άνδρας που βιώνουν το Ευαγγέλιο. Να δούν με τα μάτια τους πως δεν είναι ανεφάρμοστα τα λόγια του Χριστού και της Γραφής. Αυτό είναι το πιο ισχυρό όπλο που προσφέρει στους γονείς για τα παιδιά τους. Αρκεί να δεί κάποιος έναν άγιο να ζεί με συνέπεια το Ευαγγέλιο και να αλλάξει γνώμη για την καθημερινή του ζωή. Πολλοί έτσι πίστεψαν στο Χριστό και βγήκαν μέσα από την αμαρτία και έβαλαν πνευματική αρχή. Γνώρισαν κάποιον άγιο άνθρωπο και τον αντέγραψαν. Έγιναν μιμητές του, όπως κι εκείνος του Χριστού.

5.

Επιλογικά

Τελειώνοντας όλες αυτές τις παρατηρήσεις, τις οποίες ο ιερός Πατήρ κάνει για τους νέους, καταλαβαίνουμε πόσο σπουδαία είναι η παιδεία που προσφέρουμε σε αυτούς. Οφείλει να είναι επιμελημένη, κατά Χριστόν, να μην είναι πρόχειρη, να

είναι συστηματική και αποτελεσματική. Οι γονείς, ο,τι πιο πολύτιμο έχουν μετά το Θεό είναι τα παιδιά τους. Δεν είναι μέριμνα των γονέων σωστή να τους αφήσουν περιουσίες και χρήματα, αλλά να τους κάνουν, όπως λέγει ο Χρυσόστομος, καλούς Χριστιανούς, που θα ενδιαφέρονται για το Θεό και την εικόνα του Θεού που είναι ο άνθρωπος.

Πηγή: agiazoni.gr